

مجموعه

آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور

چاپ ششم (ویرایش پنجم)

«همراه با نسخه الکترونیکی»

مشمول بر:

آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور (۱۳۹۸-۱۳۲۳)؛

فهرست های راهنما؛

زیر نویس های توضیحی؛

و ...

معاونت حقوقی ریاست جمهوری

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

آبان ماه ۱۳۹۸

شناسنامه کتاب

عنوان کتاب: مجموعه آرای ومدت رویه دیوان عالی کشور

تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

ناشر: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری

لیتوگرافی و چاپ: اداره چاپ و انتشار

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۰

چاپ ششم (ویرایش پنجم): آبان ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

۵۰۰۰۰۰ ریال (با لوح فشرده)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۰۴-۵۶-۷

همکاران

تدوین و تنقیح	ممدت نوری - فاطمه هوشمند
آماده سازی	لیلا صمدی
لیتوگرافی و چاپ	علی ابراهیمی دهشیری - مسین تامیک - مسن نعمتی
زیر نظر	مهدی مهدی زاده - سید رحمان سلامت

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات مراتب تقدیر و سپاس خود را از خانمها فاطمه منتصراسدی، شهناز الهیاری، مهین احمد خمسه، آریتا خورشیدی، سپیده رحیم زاده، مریم زندگی نیا، ریحانه سیفی، فاطمه شمیری، شکوه فقیری، فاطمه فلاح پور، مریم عامری، جمیله کاردوست، مهناز کردنائیج، فریده گلجان اکبری، لیلا لولاجی، فاطمه نیاورانی و آقایان عباسعلی رحیمی اصفهانی، حمیدرضا شفیعی، مجید ادیبی، مختار شاهمرادی، سید محمدجعفر راشدی که در تدوین و تنقیح و آماده سازی چاپهای پیشین این مجموعه همکاری نموده اند اعلام می دارد.

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای معاونت تدوین، تنقیح و انتشار
قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری محفوظ است.

فیفا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام

.Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدید آور: مجموعه آرای ومدت رویه دیوان عالی کشور «همراه با نسخه الکترونیکی»، مشتمل بر: تمامی

آرای ومدت رویه دیوان عالی کشور؛ تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات [معاونت حقوقی ریاست

جمهوری]؛ تدوین و تنقیح: ممدته نوری، فاطمه هوشمند؛ زیرنظر: مهدی مهدی زاده، سید رحمان سلامت

مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، معاونت حقوقی، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره چاپ

و انتشار، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۳۶۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۰۴-۵۶-۷

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

موضوع: دیوان عالی کشور

موضوع: رویه قضایی- ایران

موضوع: Jurisprudence- Iran

شناسه افزوده: ایران، ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره

چاپ و انتشار

شناسه افزوده: ایران، ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات.

رده بندی کنگره: KMH۴۴۰

رده بندی دیویی: ۳۴۹/۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۰۷۳۹۹

%%%%%%%%%

اداره چاپ و انتشار معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

نشانی: تهران- خیابان ولی عصر (عج) - قبل از چهار راه جمهوری اسلامی شماره ۱۱۵۸

کدپستی: ۱۳۱۶۷۶۷۴۵۱ **دورنگار:** ۶۶۴۹۳۷۰۷ - ۹۸۲۱ + **تلفن:** ۶۶۴۹۳۷۰۸ - ۹۸۲۱ +

پست الکترونیک: law@iripo.ir **پایگاه اینترنتی:** www.dotic.ir

پیشگفتار

یافتن اراده قانونگذار در برخی موارد به علت وجود ابهام، اجمال، نقص و ... در قانون، جز با تفسیر قانون ممکن نمی‌شود؛ گاهی تفسیر قانون توسط مقنن صورت می‌گیرد که بدان تفسیر قانونی گفته می‌شود و در مواردی نیز تفسیر قانون توسط قاضی به عمل می‌آید (اصل هفتاد و سوم قانون اساسی) و موسوم به تفسیر قضایی است. هر چند که اصولاً تفسیر قانونی نسبت به تفسیر قضایی از حیث حصول اطمینان به کشف نظر مقنن، قوت بیشتری دارد و قاطع هر نوع اختلاف احتمالی می‌باشد، لکن چون تحقق آن غالباً مستلزم طی همان ترتیباتی است که برای وضع قانون در نظر گرفته می‌شود، نیل به آن با سختی و صرف وقت بیشتری نسبت به انجام تفسیر قضایی به عمل می‌آید و بدین لحاظ تاکنون در بسیاری از موارد، تفسیر قضایی رافع ابهام، اجمال و نقص قانون بوده است. تفسیر قضایی در مواردی که توسط قاضی و در مقام دادرسی صورت می‌گیرد، تنها در خصوص پرونده مورد بررسی، مؤثر می‌باشد؛ ولی نوع دیگری از تفسیر قضایی که به «وحدت‌رویه» شهرت دارد و در نظام حقوقی کشور ما نیز به‌مانند بسیاری از کشورهای دیگر پذیرفته شده، در موارد مشابه دارای وصف و اثر الزام‌آور است.

به‌موجب اصل یکصد و شصت و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که مقرر می‌دارد: «دیوان عالی کشور به منظور نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت‌رویه قضایی و انجام مسؤلیت‌هایی که طبق قانون به آن محول می‌شود بر اساس ضوابطی که رییس قوه قضاییه تعیین می‌کند تشکیل می‌گردد». یکی از وظایف دیوان عالی کشور، ایجاد وحدت‌رویه قضایی است. این جایگاه پیش از تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز در قوانین عادی برای دیوان عالی کشور در نظر گرفته شده بود. به غیر از قوانین عادی مربوط به صدور رأی وحدت‌رویه توسط هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که ناظر به بعد از تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است و در مقام حاضر نیازی به ذکر آن نیست، برای نخستین بار به موجب ماده ۴۳ قانون امور حسبی مصوب تیرماه ۱۳۱۹ که مقرر می‌داشت:

«دادستان دیوان کشور از هر طریقی که مطلع به سوء استنباط از مواد این قانون در

دادگاه‌ها بشود یا به اختلاف نظر دادگاه‌ها راجع به امور حسبی اطلاع حاصل کند که مهم و

مؤثر باشد، نظر هیأت عمومی دیوان کشور را خواسته و به وزارت دادگستری اطلاع

می‌دهد که به دادگاه‌ها ابلاغ شود و دادگاه‌ها مکلفند بر طبق نظر مزبور رفتار نمایند.»

هیأت عمومی دیوان عالی کشور در مقام رفع سوء استنباط از قانون امور حسبی و برطرف نمودن اختلاف دادگاه‌ها راجع به قانون مذکور اختیار داشت تا در این خصوص مبادرت به صدور رأی نماید. تبعیت از نظر مذکور که در قالب یک رأی موسوم به وحدت‌رویه صادر می‌شد برای دادگاه‌ها لازم‌الاتباع بوده است. مستند قانونی مذکور صرفاً ناظر به ایجاد وحدت‌رویه راجع به تفاسیر و تصمیمات دادگاه‌ها در خصوص قانون امور حسبی بود و در مورد سایر قوانین کاربرد نداشت. پس از آن، به موجب قانون مربوط به وحدت‌رویه مصوب سال ۱۳۲۸، هیأت عمومی دیوان عالی کشور در ارتباط با رویه‌های مختلفی که توسط شعب دیوان عالی کشور نسبت به موارد مشابه ناظر به سایر قوانین اتخاذ می‌شد، قادر به صدور رأی وحدت‌رویه گردید. قانون اخیر مقرر می‌داشت:

«هرگاه در شعب دیوان عالی کشور نسبت به موارد مشابه رویه‌های مختلف اتخاذ شده باشد به تقاضای وزیر دادگستری یا رییس دیوان مزبور و یا دادستان کل، هیأت عمومی دیوان عالی کشور که در این مورد لاقلاً با حضور سه ربع از رؤسا و مستشاران دیوان مزبور تشکیل می‌یابد، موضوع مختلف‌فیه را بررسی کرده و نسبت به آن اتخاذ نظر می‌نماید. در این صورت نظر اکثریت هیأت مزبور برای شعب دیوان عالی کشور و برای دادگاه‌ها در موارد مشابه لازم‌الاتباع است و جز به موجب نظر هیأت عمومی یا قانون قابل تغییر نخواهد بود.»

هیأت عمومی دیوان عالی کشور در ارتباط با رویه‌های مختلفی که توسط شعب دیوان عالی کشور نسبت به موارد مشابه ناظر به سایر قوانین اتخاذ می‌شد، قادر به صدور رأی وحدت‌رویه گردید. این رأی نه تنها برای دادگاه‌ها بلکه برای شعب دیوان عالی کشور نیز در موارد مشابه لازم‌الاتباع بود. این قانون، بخشی از خلأ پیشین را در ارتباط با ایجاد وحدت‌رویه برطرف می‌کرد، ولی در صورت بروز اختلاف بین دادگاه‌ها در استنباط از قانون در موارد مشابه و صدور رأی متهاافت، چنانچه رأی مذکور بدون طرح در شعب دیوان عالی کشور قطعی می‌شد، امکان ایجاد وحدت‌رویه توسط هیأت عمومی دیوان عالی کشور در خصوص آن وجود نداشت؛ در سال ۱۳۳۷ با تصویب ماده (۳) از مواد اضافه شده به قانون آیین دادرسی کیفری (به شرح ذیل) نقیصه مذکور رفع شد:

«هرگاه از طرف دادگاه‌ها اعم از جزایی و حقوقی راجع به استنباط از قوانین، رویه‌های مختلفی اتخاذ شده باشد، دادستان کل پس از اطلاع مکلف است موضوع را در هیأت عمومی دیوان عالی کشور مطرح نموده، رأی هیأت عمومی را در آن باب بخواهد. رأی هیأت عمومی در موضوعاتی که قطعی شده بی‌اثر است، ولی از طرف دادگاه‌ها باید در مورد مشابه پیروی شود.»

متعاقباً به موجب ماده ۲۰ قانون اصلاح پاره‌ای از قوانین دادگستری مصوب ۱۳۵۶ که مقرر می‌کرد:

«در موارد مذکور در ماده سوم قانون آیین دادرسی مدنی^(۱) دادستان کل می‌تواند بنا به اعلام وزیر دادگستری و یا رأساً موضوعات مشمول آن ساده را در هیأت عمومی دیوان عالی کشور مطرح کند. در این صورت هیأت عمومی دیوان مذکور طبق قانون وحدت‌رویه قضایی تشکیل و نسبت به موضوع رسیدگی و رأی صادر خواهد نمود. طرح موضوع در هیأت عمومی دیوان عالی کشور رافع وظایف دادگاه‌ها در رسیدگی و صدور حکم طبق ماده سه آیین دادرسی مدنی نمی‌باشد.»

ترتیب دیگری پیش‌بینی شد و روند اقدام هیأت عمومی دیوان عالی کشور برای ایجاد وحدت‌رویه قضایی در محاکم، تکمیل گردید.

سپس به موجب ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ به شرح زیر، تقریباً تمامی احکام مندرج در قوانین قبلی در خصوص ایجاد وحدت‌رویه قضایی توسط هیأت عمومی

۱ - ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸: دادگاه‌های دادگستری مکلفند به دعای موافق قوانین رسیدگی کرده حکم داده یا فصل نمایند و در صورتی که قوانین موضوعه کشوری کامل یا صریح نبوده و یا متناقض باشد یا اصلاً قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد، دادگاه‌های دادگستری باید موافق روح و مفاد قوانین موضوعه و عرف و عادت مسلم، قضیه را قطع و فصل نمایند.

دیوان عالی کشور تجمیع گردید ضمن آنکه قید ضرورت مطابقت رأی وحدت رویه با موازین شرعی نیز بدان اضافه شد:

«هرگاه در شعب دیوان عالی کشور و یا هریک از دادگاهها نسبت به موارد مشابه اعم از حقوقی، کیفری و امور حسبی با استنباط از قوانین آرای مختلفی صادر شود، رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور به هر طریقی که آگاه شوند، مکلفند نظر هیأت عمومی دیوان عالی کشور را به منظور ایجاد وحدت رویه درخواست کنند. همچنین هریک از قضات شعب دیوان عالی کشور یا دادگاهها نیز می توانند با ذکر دلایل از طریق رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور نظر هیأت عمومی را در خصوص موضوع کسب کنند. هیأت عمومی دیوان عالی کشور به ریاست رییس دیوان عالی یا معاون وی و با حضور دادستان کل کشور یا نماینده او و حداقل سه چهارم رؤسا و مستشاران و اعضای معاون کلیه شعب تشکیل می شود تا موضوع مورد اختلاف را بررسی و نسبت به آن اتخاذ تصمیم نماید. رأی اکثریت که مطابق موازین شرعی باشد ملاک عمل خواهد بود. آرای هیأت عمومی دیوان عالی کشور نسبت به احکام قطعی شده بی اثر است ولی در موارد مشابه تبعیت از آن برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاهها لازم می باشد.»

مضافاً اینکه به موجب ماده ۲۷۱ قانون مذکور که مقرر می داشت:

«آرای هیأت عمومی دیوان عالی کشور قابل تجدیدنظر نبوده و فقط به موجب قانون بی اثر می شوند.»

آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور حتی نسبت به قبل، قوت بیشتری یافت و به تعبیری هم سنگ و هم وزن قانون گردید که تأسیس جدیدی از سوی قانونگذار محسوب می شد. در حال حاضر، ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ در خصوص موضوع بدین ترتیب مقرر داشته است:

هرگاه از شعب مختلف دیوان عالی کشور یا دادگاهها نسبت به موارد مشابه، اعم از حقوقی، کیفری و امور حسبی، با استنباط متفاوت از قوانین، آراء مختلفی صادر شود، رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور، به هر طریقی که آگاه شوند، مکلفند نظر هیأت عمومی دیوان عالی کشور را به منظور ایجاد وحدت رویه درخواست کنند. هر یک از قضات شعب دیوان عالی کشور یا دادگاهها یا دادستانها یا وکلای دادگستری نیز می توانند با ذکر دلیل از طریق رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور، نظر هیأت عمومی را درباره موضوع درخواست کنند. هیأت عمومی دیوان عالی کشور به ریاست رییس دیوان عالی یا معاون وی و با حضور دادستان کل کشور یا نماینده او و حداقل سه چهارم رؤسا و مستشاران و اعضای معاون تمام شعب تشکیل می شود تا موضوع مورد اختلاف را بررسی و نسبت به آن اتخاذ تصمیم کنند. رأی اکثریت در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاهها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است؛ اما نسبت به رأی قطعی شده بی اثر است.

در صورتی که رأی، اجراء نشده یا در حال اجراء باشد و مطابق رأی وحدت رویه هیأت

عمومی دیوان عالی کشور، عمل انتسابی جرم شناخته نشود یا رأی به جهاتی مساعد به حال محکوم علیه باشد، رأی هیأت عمومی نسبت به آراء مذکور قابل تسری است و مطابق مقررات قانون مجازات اسلامی عمل می‌شود.

ضمن آنکه در خصوص قابلیت تغییر آرای وحدت رویه نیز در ماده ۴۷۳ این قانون چنین بیان شده است:

آراء وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور، فقط به موجب قانون یا رأی وحدت رویه مؤخری که مطابق ماده (۴۷۱) این قانون صادر می‌شود، قابل تغییر است.

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری در راستای انجام وظایف خود از جمله تهیه و انتشار مجموعه‌های قوانین و مقررات، نظر به اهمیت و جایگاه رفیع آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور و نیاز جدی و روزمره جامعه حقوقی کشور از جمله قضات، حقوق دانان، وکلا و کارشناسان حقوقی به داشتن منبع جامعی از آرای مذکور، از سال ۱۳۸۰ تاکنون در چندین نوبت مجموعه آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور را با ویژگی‌های خاص منتشر کرده است. اینک با توجه به ضرورت تجدید چاپ و به‌روزرسانی مجموعه، چاپ ششم (ویرایش پنجم) آن را با درج کلیه آرای هیأت مذکور از ابتدا تا مهر ماه ۱۳۹۸ به مخاطبان محترم تقدیم می‌نماید. نکته حایز اهمیت آن است که در چاپ‌های پیشین و از طریق بررسی‌های مکرر منابع مختلف موجود و در دسترس، از جمله روزنامه رسمی کشور، آرشیو حقوقی کیهان، کتب مختلف منتشره و بانک‌های اطلاعاتی موجود و همچنین تعامل مستمر با هیأت عمومی دیوان عالی کشور، نواقص موجود در خصوص آرای منتشر نشده در روزنامه رسمی کشور برطرف شده بود. اما در تهیه دو چاپ اخیر، با توجه به انتشار مجموعه‌ای دو جلدی در سال ۱۳۸۸ با عنوان «آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور سال‌های ۱۳۳۳ تا ۱۳۸۷» و جلد ضمیمه آن از سوی «اداره وحدت رویه و نشر مذاکرات هیأت عمومی دیوان عالی کشور» که جلد اول آن به آرای حقوقی و جلد دوم آن به آرای جزایی اختصاص یافته است، این منبع به‌عنوان مهمترین مرجع پس از روزنامه رسمی تلقی و لذا نسبت به بازبینی چاپ پیشین مجموعه مبادرت شد؛ هرچند که در برخی موارد، تفاوت‌هایی میان مجموعه مذکور با پاسخ دیوان عالی کشور به استعلامات این معاونت مشاهده می‌شود. به این ترتیب، مجموعه حاضر را می‌توان جامع‌ترین و کم‌نقص‌ترین مجموعه در ارتباط با آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور دانست. در عین حال، از تمامی مخاطبان گرامی به‌ویژه جامعه حقوقی کشور و بالخصوص اعضای ارجمند هیأت عمومی دیوان عالی کشور درخواست می‌شود، کاستی‌های احتمالی این مجموعه را به هر طریق ممکن به این معاونت منعکس نمایند تا در چاپ‌های بعدی لحاظ شود.

نکته حایز اهمیت دیگر، نحوه انتشار این مجموعه می‌باشد. کثرت آرای مجموعه، موجب فزونی صفحات و حجم بالای اثر می‌شود؛ این امر افزایش قیمت و دشواری استفاده از کتاب را به همراه دارد. لذا مقرر شد در راستای تسهیل استفاده از کتاب، تنها بخش اصلی آرای وحدت رویه و فهرست‌های راهنمای مجموعه به صورت کتاب منتشر و متن کامل آرا (مشمول بر مقدمات آن و نیز زیرنویس‌های این معاونت ناظر بر قوانین و مقررات مربوط) در نسخه الکترونیک ارایه شود. نسخه الکترونیک مورد اشاره قابل مطالبه به‌هنگام خرید مجموعه می‌باشد.

مجموعه حاضر (اعم از نسخه چاپی و الکترونیک آن) دارای ویژگی‌هایی به‌شرح ذیل می‌باشد که آن را از مجموعه‌های مشابه متمایز می‌سازد:

اول - برای تسهیل در آگاهی جامع از مفاد و مشخصات آرا، ضمن تعیین عنوان برای هر رأی، شماره و تاریخ روزنامه رسمی که رأی در آن منتشر شده، و در صورت فقدان این حالت، دیگر منابع مورد استفاده، در جای

مناسب درج گردیده و در سایر موارد نیز مراتب با قید تأیید آن توسط دفتر هیأت عمومی دیوان عالی کشور، در پاورقی رأی ذکر شده است.

دوم - ترتیب تاریخ صدور آراء، مبنای درج آن در مجموعه قرار گرفته است. در عین حال برای سهولت دسترسی به آرای مورد نظر، فهرست موضوعی مبتنی بر کدهای موضوعی مورد استفاده در این معاونت که در جامعه حقوقی کشور شناخته شده می‌باشد، تهیه و در ابتدای مجموعه درج گردیده است.

سوم - برای آگاهی مخاطبان گرامی از اینکه در خصوص کدام یک از قوانین و مقررات کشور رأی وحدت رویه صادر شده است، فهرست جامعی با رعایت ترتیب تاریخ تصویب قوانین و مقررات مذکور و ذکر مشخصات آرای مورد نظر تهیه و در ابتدای مجموعه درج شده است. در نسخه الکترونیک مجموعه، متن ماده مربوطه نیز (به صورت زیرنویس رأی) قابل مشاهده می‌باشد. لازم به ذکر می‌باشد، ممکن است بعد از صدور هر رأی وحدت رویه در قوانین و مقررات مورد استناد تغییراتی ایجاد شده باشد که به علت ملاک بودن قوانین و مقررات معتبر استناد شده در زمان صدور رأی که مبنای تفسیر هیأت عمومی دیوان عالی کشور قرار گرفته است، ضرورتی به بیان تغییرات بعدی قوانین و مقررات مذکور در مجموعه حاضر دیده نشد.

چهارم - در مواردی که بیان نظر توضیحی خاصی ضرورت داشته، نظر مذکور با درج نشان معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری (☞) در پاورقی آمده است.

لازم به ذکر است برای ملاحظه آرای این مجموعه همچنین می‌توان به سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران که علاوه بر سایت اینترنتی دولت برای دستگاه‌های اجرایی، از طریق نشانی www.qavanin.ir قابل دسترسی رایگان برای عموم مردم و علاقه‌مندان می‌باشد نیز مراجعه نمود.

در پایان و با ارج نهادن به زحمات ارزشمند قضات گرامی کشور و بالاخص قضات محترم دیوان عالی کشور، امید دارد مسؤولان، کارگزاران نظام، صاحب‌نظران و عموم مردم از مجموعه حاضر به نحو شایسته، بهره‌برداری و با ارایه نظرات، راهنمایی‌ها و پیشنهادهای خویش ما را در هرچه پربرتر شدن و ویرایش‌های بعدی آن یاری نمایند.^(۱)

لایحه جنیدی

معاون حقوقی رییس جمهور

۱ - نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را به نشانی: تهران - خیابان پاستور - نهاد ریاست جمهوری - معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری یا پست الکترونیک law@iripo.ir ارسال فرمایید. در ضمن دورنگار ۰۲۱-۶۴۴۵۵۵۷۵ و تلفن ۰۲۱-۶۴۴۵۵۵۱۱ نیز آماده دریافت و استماع نظرات علاقه‌مندان و صاحب‌نظران می‌باشد.